

НОВІ ЗАВДАННЯ ВИКЛАДАННЯ ФІЗІОЛОГІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Мищенко І.В., Жукова М.Ю., Коковська О.В., Сухомлин Т.А., Юдіна К.Є.

ВДНЗ України «Українська медична стоматологічна академія»

Обґрунтовано необхідність удосконалення процесу вивчення фізіології студентами медичних факультетів у сучасних умовах та роль цієї дисципліни у формуванні світогляду майбутніх лікарів.

Ключові слова: фізіологія, підготовка лікарів, удосконалення навчального процесу.

Освіта XXI століття потребує нового підходу до вивчення всіх дисциплін. Вхідження України в європейське наукове співтовариство, приєднання до Болонської декларації, необхідність реформування системи вищої освіти згідно з європейськими стандартами змушують переглянути зміст, форми, технологію, методи і засоби навчання.

Оцінюючи значення фізіології для медицини в цілому, важко переоцінити зв'язок цієї фундаментальної науки з іншими дисциплінами, які вивчають студенти медичних вишів на перших трьох курсах, і її роль як базової дисципліни для подальшого навчання на клінічних кафедрах.

Вивчення фізіології допомагає формувати в студентів навички системного аналізу різних медичних ситуацій і клінічного мислення, забезпечує розуміння етіології та патогенезу різних хвороб. У зв'язку з цим у програмі з фізіології для медичних факультетів необхідно більше уваги приділяти останнім досягненням у цій галузі. Водночас потрібно значно розширити в навчальних планах і програмах практичні аспекти.

Фізіологія належить до експериментальних наук. Поширеним способом залучення студентів до розв'язання практичних завдань є виконання лабораторних досліджень для наочної ілюстрації певних фізіологічних функцій. З огляду на останні світові тенденції в питаннях гуманного ставлення до живого, відбувся перегляд питання використання тварин у навчальному процесі. Відповідно до Закону України «Про захист тварин від жорстокого ставлення» в сучасних умовах є актуальною заміна гострих експериментів на тваринах в освіті на альтернативні методи. Тому все частіше застосовуються в навчальному процесі мультимедійні комп'ютерні програми та симулятори, моделювання фізіологічних процесів, відеофільми, муляжі тощо. Ці методи не лише інформативні, але й дозволяють заощаджувати навчальний час, не викликають негативних емоцій при взаємодії з тваринами, дають можливість студентам ознайомлюватися з матеріалом самостійно та багаторазово повторювати його до повного засвоєння, що неможливо при роботі з тваринами. Проте специфічність таких комп'ютерних технологій, їхня вартість, оскільки це здебільшого закордонні розробки, не дозволяють ефективно запровадити їх у медичну освіту в Україні [1].

На кафедрі фізіології в ролі альтернативи гострим експериментам на тваринах використовуються навчальні відеофільми. Це пасивний, але ефективний метод у процесі навчання, який допомагає дати базові знання та слугує яскравою візуальною альтернативою. Відеофільми дають змогу зупинитися в будь-якому місці для пояснення і можуть використовуватися як для лекційної роботи, так і для практичних занять.

Також не втрачає своєї актуальності використання таблиць, схем, малюнків, які сприяють формуванню цілісного уявлення про фізіологічні процеси. Тому питання покращення матеріально-технічного забезпечення навчального процесу як основи якості освіти залишається актуальним.

Цікавим напрямом видається застосування комп'ютерних ігор як альтернативної форми навчання. Комп'ютерні ігри можуть надати чітке розуміння будь-якого фізіологічного процесу, а також можуть бути використані для контролю знань студентів. Нині у світі активно працюють над створенням таких навчальних ігор. Вартість таких розробок досить висока, однак їх можна неодноразово використовувати, це відкидає проблему утримування у віваріях великої кількості тварин і забезпечення для них належних умов життя та харчування. Отже, доцільно проводити роботу над створенням навчальних ігор, адаптованих до наших програм викладання фізіології. Це дозволить підвищити інтерес до вивчення фізіології та покращити засвоєння навчального матеріалу [3, 6].

Останнім часом відбувається скорочення кількості годин у навчальному плані медичних факультетів як для лекційного курсу, так і для практичних занять. Нова програма передбачає більше часу на самостійну роботу студентів, яка має полягати не тільки в підготовці до занять, а містити самостійне вивчення тем та опанування практичними навичками. Засвоєння кожної теми залежить не лише від ступеня підготовки студента, а й від методичного забезпечення (алгоритм самостійної роботи, перелік питань для вивчення, тести для самоконтролю). Слід пам'ятати і про необхідність надання студентам можливості для виконання практичної частини з кожної теми.

Формами самостійної роботи студентів є також участь у науково-дослідній роботі кафедри, студентських гуртків, виконання творчих завдань, виступи на студентських наукових конференціях і конкурсах, олімпіадах. Наша кафедра кілька років поспіль проводить Всеукраїнську олімпіаду з фізіології, в якій беруть участь кращі студенти з усіх медичних навчальних закладів України. Усе це сприяє підвищенню мотивації студентів до самостійної роботи над навчальним матеріалом для засвоєння знань, необхідних майбутнім лікарям.

Важливим моментом навчального процесу є проведення змістового та підсумкового модульного контролю як активної форми роботи зі студентами [5]. Одним із напрямів покращення якості знань студентів, окрім традиційних форм оцінювання, є широке застосування тестового контролю (поточного, проміжного і підсумкового). Незважаючи на те, що тестовий контроль є обов'язковим елементом системи контролю, він не забезпечує в повному обсязі перевірку розуміння фізіологічних процесів. Тому варто розширити схему контролю поточної навчальної діяльності студентів за рахунок розв'язання індивідуальних ситуаційних задач, засвоєння практичних навичок.

З огляду на все це, сучасна підготовка висококваліфікованого лікаря має відбуватися без зупинок і диференційовано за затвердженими типовими програмами. Чинна предметна форма освіти, поряд з очевидними перевагами, має поширений недолік – «склав іспит – викинув із пам'яті знання з предмета». Відсутність навичок у студентів самостійно інтегрувати знання з різних предметів робить фахівця неконкурентоспроможним. Звісно, це гіперболізація ситуації, однак варто визнати, що як середня, так і вища школа не завжди забезпечують здобуття

інтегрованої освіти.

Отже, сучасні умови вимагають істотних змін у системі освіти. Оптимізацію процесу формування клінічного мислення можна створити, якщо впроваджувати в навчальний процес фундаментальних дисциплін клінічні ситуаційні тестові задачі.

Як відомо, така форма викладання у вигляді тренажерів-моделей ситуацій як для фундаментальних, так і для клінічних дисциплін уже кілька років досить успішно експлуатується в процесі освіти. Разом з тим, знання, які здобуваються студентами, мають бути міцними. Це означає, що знання здобуваються не тільки для збільшення їхнього обсягу, а насамперед для використання в подальшій навчальній і самостійній роботі, для формування наукового світогляду і для практичного застосування. Навчання і професійна подальша діяльність потребують від студентів, а потім і від фахівців умілого оперативного і свідомого використання засвоєних знань. Наукові відкриття мають бути зрозумілими для студентів, мати науковий і практичний зміст для їх застосування. Головним чином це стосується тих стабільних фундаментальних навчальних предметів, які створюють основу навчання і є інструментом подальшого пізнання законів функціонування організму людини. Засвоєні знання з цих предметів потребують постійного застосування у вивченні наук, які розвиваються.

Таке їхнє вивчення і застосування створює аналітико-синтетичні співвідношення між взаємозалежними галузями науки і забезпечує розвиток навичок упевненого, оперативного володіння інструментальними галузями знань. У науці змінюються форми, методи, засоби пізнання об'єктивної істини. У цих випадках зайва завантаженість фактичним матеріалом, можливо, застарілими положеннями, які втратили своє значення, може навіть завадити творчому розвитку фахівця [4].

Удосконалення викладання фізіології ставить за мету підвищення якості медичної освіти.

Список використаної літератури

1. Боянович Ю.В. Альтернативные методы преподавания физиологических дисциплин / Ю.В. Боянович.- Харьков, 2012. – 72 с.
2. Досвід впровадження кредитно-модульної системи при викладанні фізіології / О. Г. Родинський, О. М. Демченко, О. В. Мозгунов [та ін.] // Медична освіта. – 2011. – № 3. – С. 125-128.
3. Куровська В.О. Напрямки удосконалення викладання фізіології / В.О. Куровська // Медична освіта. –2013.- № 1.– С.45-47.
4. Міцність знань студентів – невід'ємна умова успішності подальшої професійної діяльності / Тарапата М.І., Кравцов П.Я., Попов Б.Г. [та ін.] // Матеріали наук.-практ. конф. „Самостійна робота студентів вищих навчальних закладів: досвід, проблеми та перспективи”, 20-21 квіт. 2004 р. – Харків, 2004. – С. 147-148.
5. Тучак О.І. Методи підвищення ефективності викладання фізіології студентам медичних вузів / О.І. Тучак // Вісник проблем біології і медицини. – 2015. – №2, т. 4 (121). – С.53-55.
6. Шандра О. А. Впровадження альтернативних комп'ютерних технологій до навчального процесу на кафедрі нормальної фізіології ОДМУ – нові можливості / О. А. Шандра, О. А. Кашченко // Медична освіта. – 2007. – № 3. – С. 108-109.
7. Richardson D. Is virtual reality a useful tool in the teaching of physiology? / D. Richardson // Advances in physiology education. – 2011. – Vol. 35, № 2. – P. 117-119.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ БАЛЬНО-РЕЙТИНГОВОЇ СИСТЕМИ ПРИ ВИВЧЕННІ ПРЕДМЕТА «ФІЗІОЛОГІЯ» СТУДЕНТАМИ-ІНОЗЕМЦЯМИ

Мищенко І.В., Запорожець Т.М., Павленко Г.П., Рудь М.В., Прилуцький М.К.

ВДНЗ України «Українська медична стоматологічна академія»

У статті розглянуті особливості використання бально-рейтингової системи в процесі навчання студентів-іноземців на кафедрі фізіології.

Ключові слова: фізіологія, бально-рейтингова система, факультет підготовки іноземних студентів.

Провідною метою медичної освіти є підвищення якості підготовки спеціалістів для системи охорони здоров'я, спираючись на високі клінічні, наукові та етичні стандарти, впровадження і розвиток інноваційних освітніх технологій [2].

Сучасні тенденції розвитку медичної освіти, а саме необхідність переходу від традиційних освітніх програм до інтегрованих, упровадження ефективних освітніх стратегій, орієнтація освітніх програм на потреби системи охорони здоров'я [1] і на досягнення кінцевих результатів навчання потребують зміни принципів підготовки медичних спеціалістів.

Ураховуючи ці тенденції, медичні навчальні заклади поступово переходять від традиційного дисциплінарно-орієнтованого навчального плану до інтегрованого [3], оскільки дисциплінарно-орієнтоване навчання підтримує пасивне викладання і навчання, сприяючи вивченню кожної дисципліни окремо, без зв'язку з іншими дисциплінами і клінічним контекстом навчання.

Інтегроване навчання призначене для забезпечення взаємозв'язку між фундаментальними і клінічними науками, що дуже важливо для формування в студентів мотивації до вивчення базових біомедичних дисциплін і розв'язання окремих клінічних проблем крізь призму отриманих знань. Інтегроване навчання допомагає майбутнім лікарям збирати факти в єдиний ланцюг, аби отримати повноцінну картину кожної клінічної ситуації і розробити цілісний підхід до лікування конкретного пацієнта.

Класична (чи традиційна) система навчання включала тестування, усне опитування, пояснення нового матеріалу і виконання експериментальної роботи. Інноваційна система навчання має ті самі етапи заняття, але відрізняється від класичної збільшенням частки наочного матеріалу (фільми, слайди, малюнки і таблиці), частою зміною видів діяльності (слухаємо, пишемо, малюємо, розповідаємо) [5]. І в тій, і в іншій системі використовуються